

KLETSEN MET JE HANDEN

Op school heb je bijna iedere dag taal. Dan schrijf je een spannend verhaal of leer je nieuwe woordjes. Maar wat je niet hoort, is waarom alleen mensen praten, en dieren niet. Of hoe je je eigen taal kunt maken. Marc van Oostendorp vertelt je er in de serie 'Taalkunde voor kinderen' alles over.

Marc van Oostendorp

Verveel je je? Maak je vader eens kwaad, en zet het geluid uit terwijl hij televisie kijkt.

Voorals er pratende hoofden te zien zijn, werkt die truc goed. Als de mensen druk bewegen, of als je vader naar een natuurfilm kijkt, is het geluid misschien niet zo belangrijk. Maar alleen naar praten-de gezichten kijken – daar vindt niemand wat aan. Wie gepraat ziet, wil begrijpen wat er gezegd wordt, en dat kan niet als je niks hoort. (Zet het geluid van de tv weer aan als het hoofd van je vader inmiddels rood genoeg geworden is.)

De gebarenpiet.

Foto: NPS

Doofgeboren kinderen horen nooit iemand praten. Het is voor hen daarom heel moeilijk om een gesproken taal te begrijpen. Het is alsof je Duits moet leren door naar de Duitse televisie te kijken met het geluid uit. Dat lukt je nooit. Dove kinderen moeten heel lang oefenen om te leren praten. Ook moeten ze heel goed kijken naar de bewegingen die iemand met zijn lippen maakt om zo te raden wat hij zegt. Soms valt dat vrijwel niet te zien: kijk maar eens in de spiegel terwijl je eerst 'bak' zegt en daarna 'mag'. Zie jij een verschil?

Voor de gezelligheid

Ieder kind wil kunnen kletsen. Als je een paar dove kinderen bij elkaar zet, vinden ze dan ook al

gauw een eigen taal uit. Ze zorgen er dan wel voor dat die taal geen klanken heeft die je moet kunnen horen. In plaats daarvan gebruiken ze hun handen en hun gezicht om te praten. Ze maken een eigen gebarentaal, waaraan niet zo veel te horen valt, maar des te meer te zien.

Al heel lang gaan veel dove kinderen naar speciale dovenscholen. Omdat daar zo veel dove kinderen bij elkaar zaten, is op die scholen een ingewikkelde gebarentaal ontstaan. Bovendien komen de dove mensen als ze volwassen zijn nog steeds bij elkaar voor de gezelligheid. Zo groeide in Nederland een eigen Nederlandse Gebarentaal. In België zijn er zelfs twee gebarentalen: een in het gebied waar de horende mensen Nederlands spreken, en een andere in het gebied waar de horende mensen Frans spreken. Dat die talen verschillen, komt doordat mensen in het Nederlandse gebied en die in het Franse gebied nu eenmaal weinig met elkaar te maken hadden. Dus bedachten hun dove kinderen ook verschillende gebaren.

Sommen uitleggen

De horende grote mensen dachten heel lang dat het verkeerd was dat dove kinderen gebarentaal gebruikten. Ze dachten dat die kinderen dan minder snel Nederlands zouden leren. Ze dachten ook dat gebarentalen geen echte talen waren, en dat je er dus geen moeilijke dingen in kunt vertellen. Ze dachten dat je bijvoorbeeld geen ingewikkelde sommen kunt uitleggen in gebarentaal. De gebarentalen waren daarom op school verboden. Als je betrapt werd op een gebaar, kon je een berg strafwerk krijgen. De dove kinderen mochten alleen Nederlands praten met elkaar.

Dat verbieden hielp niets. De kinderen maakten hun gebaren voortaan stiekem met hun handen onder de bank, of in een donker hoekje waar niemand hen kon zien, maar ze bleven hun eigen taal wel gebruiken. Nu denken de meeste horende mensen niet meer dat het slecht is als kinderen een gebarentaal gebruiken. Ze weten nu dat gebarentalen net zo knap in

elkaar zitten als gesproken talen. Ze weten ook dat het veel makkelijker is om een vreemde taal te leren als je je eigen taal ook mag gebruiken. En het Nederlands is voor dove kinderen een vreemde taal. Daarom krijgen ze nu ook les in gebarentaal, al leren ze allemaal wel Nederlands. Ze willen later ook naar de televisie kunnen kijken (met ondertitels) of de krant kunnen lezen.

Gebarenpiet

Dove kinderen mogen nu dus hun taal gebruiken. Je hebt misschien weleens op straat of in de bus mensen met elkaar zien gebaren. De doven zijn trots op hun eigen taal, die zo lang is uitgelachen door andere mensen. Er verschijnen video's en dvd's met verhalen, toneelstukken en zelfs gedichten in gebarentaal. In een gebarentaalgedicht doet de dichter zijn best om zo mooi mogelijke gebaren te maken en die zo mooi mogelijk met elkaar te combineren. Er is zelfs gebarenrap: heel strakke, snelle gebaren op de maat van heel zwaar dreunende muziek. Die zware dreun kunnen de meeste doven nog wel horen, of beter gezegd: in hun buik voelen.

Sommige dove kinderen gaan nu ook naar een gewone school. Ze hebben dan iemand bij zich die alles wat er gezegd wordt, vertaalt in gebaren: een gebarentaaltolk. Die tolken zijn horende mensen die heel goed gebarentaal hebben geleerd. De klasgenootjes van zo'n doof kind leren ook vaak een heleboel gebaren. Hopelijk worden sommigen van hen nog wel tolk, want zo'n tolk doet nuttig werk. Als een dove bijvoorbeeld naar de dokter moet, heeft hij een tolk nodig, want de meeste dokters kennen geen gebarentaal. Ook op de tv zie je af en toe gebarentaaltolken, bijvoorbeeld bij het *Jeugdjournaal*. En als Sinterklaas 15 november ons land binnenkomt, kun je daar gerust samen met een dove naar kijken, want rechts in het beeld zie je een gebarenpiet, die alles vertaalt. Je kunt dan rustig het geluid uitzetten; pas als je voor het beeld gaat staan krijgt een dove net zo'n rood hoofd als je vader.